

Motion till riksdagen 2006/07:U256

av **Hans Linde (v)**

Azeriernas rättigheter i Iran

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom FN, EU och i andra internationella organisationer bör verka för att azerierna i Iran får rätt att utforska och skriva sin egen historia.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom FN, EU och i andra internationella organisationer bör verka för att det azeriska språket får status som officiellt minoritetsspråk i Iran.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i samarbete inom FN, EU och i andra internationella organisationer bör verka för att azerierna i Iran ska få använda sitt språk i tal och skrift och att det azeriska språket ska få undervisas i skolorna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom FN, EU och i andra internationella organisationer bör verka för azeriernas rätt att bilda egna kulturella och politiska organisationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom FN, EU och i andra internationella organisationer bör verka för azeriernas rätt till sin kultur och sitt kulturarv.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom FN, EU och i andra internationella organisationer försvarar azeriernas, demokratiska, kulturella och mänskliga rättigheter.

Fel! Okänt namn på

2 Bakgrund

Iran är ett mångkulturellt land med en befolkning sammansatt av flera olika etniska folkgrupper, däribland azerier, perser, kurder, araber, turkmener, balucher, armenier, assyrier m.fl. Trots detta betraktas Iran ofta felaktigt som en persisk stat. Enligt officiell statistik från Iran utgör azerierna 24 % av Irans totala befolkning (ca 17 miljoner), medan FN uppskattar azeriernas antal till ca 30 miljoner. Dessa är främst koncentrerade till de azeriska provinserna i norra Iran men finns även i stora antal utspridda i övriga delar av landet, särskilt i huvudstaden Teheran.

De azeriska provinserna i norra Iran benämns även som Sydazerbajdzjan. Azerbajdzjan delades år 1828 i och med Turkmenchayavtalet mellan vad som då utgjorde det ryska tsarväldet och vad som i dag utgör Iran. Gränsen gick vid floden Araz. Landet norr om floden tillföll Ryssland och landet söder om floden förblev en del av Gajardynastins territorium (delar av dagens Iran). Därav uttrycken Nord- och Sydazerbajdzjan, där man med Nordazerbajdzjan avser Republiken Azerbajdzjan, som efter Sovjetunionens fall bildade en självständig stat, medan man med Syd-Azerbajdzjan avser de azeriska provinserna i norra Iran.

Azerierna hör till de äldsta folkgrupperna i området med en historia som sträcker sig flera tusen år tillbaka i tiden. Sedan tusen år tillbaka och ända fram till 1925 styrdes det "Persiska Riket" av azeriska dynastier (med vissa få års undantag däremellan). Den sista azeriska dynastin (Gajardynastin) föll år 1925 när Reza Shah Pahlavi i stället intog tronen. Pahlavi var en entusiastisk anhängare av idén om det persiska folkets överlägsenhet och introducerade vid sitt makttillträde föreställningen om ett persiskt Iran. Han tillämpade den persiska chauvinismen i praktiken och lade grunden till den assimilationspolitik som än i dag är förhärskande i landet.

Till följd av Reza Shah Pahlavis vision om ett kulturellt homogent Iran har azerierna i landet i över 80 år fått utså förtryck och omänskliga kränkningar. De har fått genomgå en assimilationspolitik vars syfte har varit att eliminera alla spår av deras etniska och kulturella identitet.

Deras historia har skrivits om och deformerats. Deras språk har förbjudits. De har fått utstå etniska rensningar och tvångsförflyttats ifrån sitt eget land.

Sverige bör verka för att azerierna i Iran får rätt att utforska och skriva sin egen historia. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna.

Men trots snart ett sekel av förtryck, kränkningar och inskränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter har azeriernas kamp för sina legitima rättigheter och demokrati aldrig upphört. 1945 lyckades de efter massivt folkligt missnöje gentemot centralstyrets systematiska förtryck upprätta ett självstyre i den azeriska delen av Iran. Men bara ett år senare krossades det av shahen. Därefter följde avrättningar av tiotusentals azerier i avstraffnings-syfte på torg och öppna platser. Shahen tillfångatog även och avrättade hela den azeriska intelligentian – en oerhörd kränkning av azeriernas mänskliga och kulturella rättigheter.

Trots stora bakslag och enormt motstånd från den iranska staten växer i dag proteströrelserna i Sydazerbajdzjan. Rörelsen fick ett kraftigt uppsving när Republiken Azerbajdzjan (Nordazerbajdzjan) fick sin självständighet efter Sovjetunionens fall. Skillnaderna i det splittrade folkets tillgång till kulturell frihet blev tydligare än någonsin. Azerierna i Iran fick bevittna hur azerierna i Republiken Azerbajdzjan fick kulturella rättigheter och självstyre.

3 Situation i dag

I dag kämpar azerierna i Iran dagligen för sin kulturella och etniska överlevnad. Undervisning på azerbajdzjan-turkiska är förbjudet i skolor, liksom i tal och skrift i alla andra offentliga sammanhang. Felaktig och förvriden historia lärs ut i skolorna där det azeriska folket förnekas sin turkiska etnicitet. Tidningar, tidskrifter och andra publikationer på azerbajdzjan-turkiska är förbjudna, och inte en enda azerisk tv-kanal existerar. Sverige bör verka för att det azeriska språket får status som officiellt minoritetsspråk i Iran. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna.

Sverige bör inom FN, EU och andra internationella organisationer verka för att azerierna i Iran ska få använda sitt språk i tal och skrift och att det azerbajdzjan-turkiska/azeriska språket ska få undervisas i skolorna. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

Politiska organisationer är förbjudna och kulturellt och politiskt aktiva azerier fängslas, misshandlas, torteras och "försvinner" dagligen. Deras brott är att kämpa för sina mest grundläggande mänskliga rättigheter. Azeriska namn är förbjudna och geografiska namn på sjöar, städer etc. görs hela tiden om till persiska. Den azeriska regionen styckas hela tiden upp. Den utgjorde till en början ett sammanhållet område ifrån vilka man hela tiden exkluderar fler och fler städer och län. Detta gör att den azeriska regionen med tiden har kommit att omfatta ett allt mindre landområde. Genom ekonomisk diskriminering har massmigration av azerier till persiska områden skett och sker fortfarande. De nyinflyttade azerierna möter i de områden dit de flyttar diskriminering och kränkande behandling.

Det framgår av undersökningar och rapporter om de olika etniska folkgruppernas situation i Iran att azerierna är en "välintegrerad" grupp i det iranska samhället. Detta kan uppfattas som att de är mindre utsatta än andra folkgrupper. I själva verket är det tvärtom. De har utsatts för ett våldsamt förtryck som drivit dem till anpassning.

Anledningen till detta har varit gruppens stora storlek och starka ställning i samhället. Azerierna i Iran är ofta urbaniserade, välutbildade och kapitalstarka. Många av Irans intellektuella har varit och är av azeriskt ursprung. Förra seklets fyra omvälvande nationella revolutioner i Iran har alla letts av azerier. Ofta har de startat i Sydazerbajdzjan. Mycket tyngd och kraft har lagts på att krossa all form av nationell medvetenhet hos denna grupp, då regimen vet att det är först om dessa reser sig och kräver sina rättigheter som minoritetsfrågan i Iran på allvar kan ställa till med problem för regimen. Stra-

Fel! Okänt namn på

tegin har varit att psykologiskt krossa azeriernas nationella självbild så att de inte ska ha något kvar att försvara. Syftet är att ingjuta skam i azerierna över sitt turkiska ursprung.

Sverige bör verka för azeriernas rätt att bilda egna kulturella och politiska organisationer. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

Senaste exemplet är från den 12 maj i år då den statligt ägda tidningen "Iran" publicerade en mycket förödmjukande artikel och medföljande karikatyrer där azerierna liknades vid kackerlackor som livnärde sig på persers avföring. I artikeln vars rubrik var "Hur vi skall förhindra kackerlackorna från att omvandla oss till kackerlackor" diskuterades olika metoder som skulle kunna användas för att eliminera "kackerlackorna", dvs. azerierna. Massiva demonstrationer i de största azeriska städerna såsom Tabriz, Urumia, Naghadeh, Khoy, Miandoab, Zanjan, Ardebil och Miyaneh utbröt i protest mot det kulturella förtrycket och den rasistiska politiken i landet. Demonstrationerna i Sydazerbajdzjan som varade i över två veckor är de största i Iran sedan den islamiska revolutionen 1979. Regimen bemötte demonstranterna med brutalt våld, vilket resulterade i tiotals döda, hundratals skadade och tusentals arresterade.

Efter att i över 80 år ha utsatts för en massiv kampanj för att göra azerierna till perser är delar av det azeriska folket i dag på ytan assimilerat, medan varje azerier är en bärare av det azeriska kulturarvet. Azerierna har liksom alla andra folk rätt till sin egen kultur och sitt kulturella arv. Sverige bör verka för azeriernas rätt till sin kultur och sitt kulturarv. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna.

I dagsläget råder en skrämmande tystnad och okunnighet om det förtryck som azerierna i Iran är utsatta för. Detta beror till stor del på att det internationella samfundet inte har ägnat azerierna i Iran den uppmärksamhet och det politiska stöd som de är förtjänta av. Frågan har dock börjat uppmärksammas alltmer av olika människorättsorganisationer som börjat rapportera om kränkningar av azeriernas mänskliga rättigheter i Iran.

Att azeriernas mänskliga rättigheter inte respekteras i Iran är oacceptabelt. Deras kulturella rättigheter måste respekteras i hela Iran. Sverige och den svenska regeringen bär sin del av ansvaret när det gäller azeriernas mänskliga rättigheter och måste medverka till försvaret av dem.

Sverige bör spela en aktiv roll inom FN, EU och andra internationella organisationer för att bryta den internationella tystnaden kring förtrycket av azerierna i Iran. Sverige bör verka för att den azeriska frågan förs upp på den internationella politiska agendan. Sverige bör också i bilaterala kontakter med Iran ta alla tillfällen i akt att främja azeriernas demokratiska, kulturella och mänskliga rättigheter. Detta vill vi att riksdagen som sin mening ska ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 oktober 2006

Hans Linde (v)